

MODALITĂȚI DE INTERVENȚIE ÎN CONSILIEREA PSIHOPEDAGOGICĂ PRIVIND VIOLENȚA FIZICĂ ȘI VERBALĂ A ȘCOLARULUI MIC

- STUDIU DE CAZ -

„Școala adevărată pornește de la blândețe și de la iubire.”

(Simion Mehedinți)

Consilierea psihopedagogică, această activitate personală intensă axată pe descoperirea de sine a copilului sau a celorlalți participanți la procesul de educație și instrucție are menirea de a ajuta persoana aflată în dificultate să devină aptă pentru a-și rezolva singură problemele cu care se confruntă.

Prinsă în contradicția dintre constrângerile bugetare și responsabilitățile pregătirii tinerei generații pentru o viață în continuă schimbare, școala nu satisface întotdeauna așteptările societății cu privire la rolul ei. Din nefericire, încă mai persistă modelul clasic al învățământului românesc care se axează pe achiziția de competențe academice, uneori lipsite de funcționalitate, tratate exclusiv teoretic, ignorând structura de personalitate a elevului, dimensiunea sa afectiv-motivațională, atitudinală și socială.

Behaviorismul avansează ideea că orice comportament, inclusiv comportamentul indezirabil, se produce pentru că este „întărit”. Atenția acordată conduitelor agresive poate fi o modalitate de întărire, (statisticile arată ca profesorii recunosc faptul că petrec mult timp încercând să corecteze problemele de comportament și relativ puțin timp concentrându-se pe comportamentul bun al elevilor). Teoria etichetării demonstrează modul în care profesorii, etichetând public și constant elevii ca agresivi, violenți, produce în anumite circumstanțe, modificări în imaginea de sine a acestora. Astfel, copiii care acceptă eticheta de „indisciplinat”, „rău”, dată de cadrul didactic se angajează mai devreme sau mai târziu în conduite deviate.

Dacă admitem că școala are o responsabilitate în apariția comportamentului violent al elevilor, trebuie să admitem și ideea că nu este singura vinovată! Să nu uităm rolul familiei care poate pregăti copilul pentru o bună adaptare școlară și socială a acestuia. Acceptarea necondiționată a copilului de către mamă/părinți pare a fi aspectul cheie în dezvoltarea unei personalități echilibrate și puternice la copil, deoarece ea induce și mediază acceptarea și stima de sine a copilului. O mamă care realizează acceptarea necondiționată a copilului ei va fi mai capabilă să-l învețe să tolereze frustrarea, ostilitatea

sau aspectele negative ale propriei personalități spre deosebire de o mamă care respinge anumite aspecte ale personalității copilului său, fapt care îl determină pe acesta să proiecteze aceste aspecte asupra altor persoane sau să și le exprime în moduri inacceptabile. Bowlby a tras concluzia că separarea de mamă dezvoltă tulburări emoționale ireversibile, copilul devenind anxios, nesigur, ostil, furios, iar mai târziu își va canaliza aceste emoții împotriva celorlalți. Nivelul scăzut de educație al părinților, mediul socio-economic deficitar, lipsa unui climat familial stimulat din punct de vedere cognitiv și motivațional-afectiv, tipul de disciplină parentală (autoritarismul, permisivitatea largă, dar și neutralitatea) sunt indicatori importanți de predicție ai eșecului în dezvoltarea socială a copilului. Să nu uităm, de asemenea, că implicarea părinților în relația cu școala are efecte benefice asupra rezultatelor școlare ale copilului: s-a demonstrat experimental că există o corelație pozitivă între reușita școlară și participarea părinților la acțiunile organizate pentru ei. De cele mai multe ori, elevii cu comportamente perturbatoare sunt cei care au intrat în școală cu handicapul unei socializări primare deficitare, iar școala nu face decât să accentueze acest neajuns.

Trebuie să înțelegem că și familia și școala sunt realități care evoluează continuu, iar raportul privind responsabilitatea lor cauzală în ceea ce privește comportamentul perturbator al elevilor se poate modifica oricând și în orice sens.

Fără a avea pretenția că am evidențiat problematica atât de complexă a comportamentului agresiv al școlărilor mici, am selectat și am prezentat, pe scurt, în cazul de față, unul din multiplele aspecte ale activității psihopedagogice cu care mă confrunt ca profesor consilier școlar.

Studiu de caz

În urma anamnezei și a observațiilor efectuate la clasă, D. N. este un băiețel de 9 ani, locuiește cu bunica maternă și mătușa sa necăsătorită (sora mamei), întrucât mama este plecată în Spania de aproximativ 3 ani. Nu-și cunoaște tatăl pentru că acesta îi părăsește când copilul are 6 luni, a avut bolile obișnuite ale copilăriei fără a exista elemente aparte, a frecventat sporadic grădinița, își face rar temele, are un randament școlar scăzut, are manifestări comportamentale violente fizice cât și verbale și intră ușor în conflict cu colegii de clasă. În timpul pauzelor, pune piedici copiilor, se manifestă foarte zgomotos folosind un limbaj indecent și lovind copiii, ca în cele din urmă, tot el să se transforme într-o victimă!

De cele mai multe ori apelează la minciună când este întrebat de bunică sau mătușă despre temele de a doua zi, stă prea mult în fața calculatorului și al televizorului, se culcă târziu și nu ascultă de sfaturile doamnei învățătoare când îi explică despre necesitatea respectării ordinii și liniștii în timpul orelor. Trăind într-un mediu socio-familial defavorizat, fără prezența unui tată care, în mod firesc, reprezintă factorul cheie în formarea unui sistem de valori al copilului, fără mama sa care l-a abandonat

emoțional, D.N. manifestă o atitudine nefavorabilă pentru școală, un spectru limitat de interese cognitive și o relaționare deficitară cu colegii și doamna învățătoare.

La prima întâlnire cu copilul, am identificat în mod deosebit, carențele afective și tulburările emoționale ale acestuia, din cauza lipsei părinților. Elevul este consiliat pe tema necesității respectării regulilor de comportament atât în sala de clasă cât și în timpul pauzelor, prezentându-i-se, în același timp și consecințele nerespectării acestora. Copilul are sarcina de a se observa zilnic, până la următoarea ședință, încercând să afle cât mai multe lucruri despre sine, încercând să facă o apreciere sinceră și critică a propriei persoane.

La a doua întâlnire, D. N. este încurajat să povestească ce anume din comportamentul lui a suferit vreo modificare și modalitatea în care își petrece timpul liber. Se accentuează, și de data aceasta, necesitatea adoptării unui limbaj decent, corect și lipsit de expresii vulgare. Elevul este solicitat să facă conexiuni, în cadrul unui joc de asociație, prilej cu care energia sa este canalizată spre o activitate utilă și plăcută. Pentru a doua oară, este chemată și mătușa băiatului pentru a fi consiliată asupra modului constructiv în care va trebui să îi canalizeze energia, să-l supravegheze și să-l sprijine cu calm și răbdare în efectuarea temelor și să aibă cunoștință de grupul de joacă al copilului. De asemenea, în prezența mătușii, băiatului i se recomandă să stea puțin în fața calculatorului și a televizorului, să selecteze doar acele desene animate care nu promovează violența și să petreacă cât mai mult timp în aer liber.

A treia întâlnire, debutează cu un exercițiu de deblocare afectivă prin care i se cere copilului să deseneze cum se simte el în acel moment, sugerându-i-se următoarele: un soare poate însemna că este bucuros, un nor- faptul că e trist, sau orice altceva în consens cu starea lui afectivă din acel moment! Se poate observa o ușoară scădere a nivelului de instabilitate psiho-motorie a acestuia, elevul concentrându-se asupra activității ludice cu care este confruntat ulterior: un joc de atenție pe baza unor figuri geometrice. Se reia ideea de a-și ocupa timpul liber cu activități utile prin conectarea la responsabilitățile școlare și să renunțe la vizionarea desenelor animate și a filmelor care promovează violența.

A patra întâlnire începe cu prezentarea unor situații-problemă:

”Imaginează-ți că George rupe colajul cu peisajul de toamnă pe care l-a făcut Mihai. Oare ce ar face Mihai dacă ar găsi colajul lui George?”

„Imaginează-ți că, într-o altă situație, Aurel îi spune lui Ștefan:

- Ai făcut asta intenționat! Și începe să-l lovească cu furie. Oare Ștefan mai spune că Aurel este prietenul lui? Oare va mai dori să se întâlnească cu el?”

Este foarte importantă antrenarea copilului în anticiparea diferitelor consecințe. Prevederea consecințelor trebuie să-i arate copilului că merită să reacționeze cu întârziere și să gândească înainte de a acționa. Prin amânarea unui comportament imediat copilul are șansa să facă mai puține erori în decizie și să dezvolte mai multe alternative de comportament. Tot cu acest prilej i se explică proverbul ”Înțeleptul cedează primul”.

În a cincea întâlnire i se prezintă o altă situație-problemă:

„Ana își face temele cu multe greșeli și neordonat. Ea este muștrată de bunica sa și trebuie să refacă tema.”

I se explică faptul că este foarte important ca în cazul muștrărilor sau a criticilor să nu devenim imediat furioși. Dar ce să facem?” O variantă de răspuns ar fi:

“Voi mai face o dată tema, chiar dacă nu am chef. Dacă nu mă enervez și mă concentrez asupra temei, o voi termina repede. Măine voi face totul bine de prima dată! ”

Din situația-problemă se desprind regulile pe care D.N.este invitat să le repete cu voce tare:

- 1) Când sunt certat spun „stop furiei și totul va fi bine!”
- 2) Să ne păstrăm calmul și totul va fi bine!

Copiii agresivi pot învăța să rezolve pașnic conflictele cu care se confruntă. În mod paradoxal acești copii se percep victime, deși cei din jur îi percep ca fiind agresori.

A șasea întâlnire debutează cu o reactualizare a regulilor învățate la intervenția anterioară. Copilul este încurajat să explice dacă manifestările sale comportamentale au suferit o oarecare transformare în urma întâlnirilor cu consilierul școlar. D.N. recunoaște faptul că a mai intrat în conflict cu unii colegi, a mai fost agresiv, dar consideră că s-a schimbat în bine de când comunică cu profesorul consilierul școlar.

În urma programului individualizat, din observațiile efectuate și din colaborarea cu doamna învățătoare și mătușa copilului se poate afirma că D.N. a înregistrat progrese în ceea ce privește adaptarea la sarcinile școlare, dar și în ceea ce privește comportamentul în timpul orelor și al pauzelor.

Copilului i se prezintă progresele realizate, este apreciat pentru faptul că se străduiește să-și facă temele și că s-a întâmplat mai rar să vină fără ele; se subliniază ideea că este de preferat să fie mai atent în timpul orelor și să evite conflictele interpersonale.

De asemenea, i se sugerează că poate apela la ajutorul profesorului consilier școlar ori de câte ori întâmpină o problemă, să-și amintească regulile învățate în cabinetul de asistență psihopedagogică

și este asigurat că este înțeles, îndrumat, ajutat să-și recapete controlul prin ascultare activă și încurajare blândă.

“Dacă vrem să fim fericiți, e simplu. Complicațiile apar când vrem să fim mai fericiți decât alții.” (Montesquieu)

Bibliografie

Neamțu Cristina – *„Devianța școlară ,Ghid de intervenție în cazul problemelor de comportament ale elevilor”*, editura Polirom, Iași, 2003

Petermann Franz, Petermann Ulrike – *„Program terapeutic pentru copiii agresivi”*, editura RTS, Cluj 2006

Tomșa Gheorghe – *„Consilierea și orientarea în școală”*, editura Credis, București, 2006

Prof. Carmen PLATON-RUSU

Liceul Teoretic”Ion Creangă” Tulcea

